

ΘΑΝΟΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ | ΑΝΑΤΟΛΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Περιέχει:

- Μετατροπές Συντακτικού
- Πλήρη χαρακτηρισμό δευτερευουσών προτάσεων
- Αναλυτική θεωρία πλαγίου λόγου με παραδείγματα βασισμένα στο σχολικό εγχειρίδιο
- Παράρτημα Γραμματικής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ZHTH

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή των συγγραφέων

ISBN 978-960-456-229-9

© Copyright, 2010, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θ. Παπακώστας, Α. Αθανασιάδου

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΟΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΕΝΩΣΗ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Στοά του Βιβλίου (Πεσμαζόγλου 5), 105 64 Αθήνα • Τηλ.-Fax: 210.3211.097

ΑΠΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΩΛΗΣΗ ΧΟΝΔΡΙΚΗ:

Ασκληπιού 60, 114 71 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο αυτό προέκυψε από την προσπάθειά μας να καλύψουμε «πρακτικές ανάγκες» κατά τη διδασκαλία του μαθήματος των Λατινικών της Γ' Λυκείου. Προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε όσο περισσότερες ασκήσεις συντακτικού μπορέσαμε και να δώσουμε μια απάντηση σε θέματα που «εκκρεμούσαν» ή που δε θίγονταν ή δεν ήταν ολοκληρωμένα όσον αφορά στο συντακτικό και –κατά δεύτερο λόγο– στη γραμματική. Βασιστήκαμε, κυρίως, στο σχολικό εγχειρίδιο των Πασχάλη-Σαββαντίδη και συμβουλευτήκαμε περαιτέρω βιβλιογραφία για όσα ζητήματα θεωρούσαμε ότι χρειαζόταν. Ελπίζουμε ότι το βιβλίο αυτό θα αποτελέσει ένα χρηστικό βοήθημα για εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Θάνος Παπακώστας
Ανατολή Αθανασιάδου
Κοζάνη, Σεπτέμβρης 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Ασκήσεις Συντακτικού	9
B. Δευτερεύουσες προτάσεις	81
Γ. Πλάγιος λόγος (oratio obliqua)	117
Δ. Εξαρτημένοι υποθετικοί λόγοι	131
Παράρτημα	
<i>Παραθετικά</i>	133
<i>Αντωνυμίες</i>	141
<i>Παραδείγματα αποθετικών και ημιαποθετικών ρημάτων</i>	153
<i>Κατάλογος αποθετικών και ημιαποθετικών ρημάτων που απαντούν στο σχολικό εγχειρίδιο</i>	157
Βιβλιογραφία	159

Α. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ 21

1. **Brenno duce:** Να εκφραστεί με χρονική πρόταση.
✍ Cum Brennus dux esset / Dum Brennus dux est.
2. **deletis legionibus Romanorum:** Να μετατραπεί η χρονική μετοχή σε χρονική πρόταση.
✍ i) Cum Galli legiones Romanorum delevisent.
ii) Postquam/ubi/ut/simul/cum primum Galli legiones Romanorum deleverunt/deleverere (ή deleverant: σχολικό βιβλίο γ' λυκείου, Π 2 ii. σελίδα 106).
ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η ανάλυση της μετοχής γίνεται με ενεργητική σύνταξη, γιατί η μετοχή είναι νόθη [το εννοούμενο ποιητικό αίτιο της μετοχής (=a Gallis) συμπίπτει με το υποκείμενο της πρότασης, το Galli].
3. **everterunt urbem...acceperunt:** Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική.
✍ Urbs Roma a Gallis eversa est praeter Capitolium, pro quo immensa pecunia accepta est.
4. **propter Veientanam praedam non aequo iure divisam:** Να μετατραπεί η μετοχή divisam στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.
✍ Propter Veientanam praedam, quae non aequo iure divisa est / divisa erat.
5. **propter Veientanam praedam:** Να εκφραστεί με διαφορετική πρόθεση το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο.
✍ ob/per Veientanam praedam.
6. **Tum Camillus...absens dictator est factus:** Να μετατραπεί η μετοχή absens στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.
✍ Tum Camillus, etsi aberat...

7. **Is Gallos iam abeuntes:** Να μετατραπεί η μετοχή abeuntes στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.
 ✍ Is Gallos, dum iam abeunt / cum abirent
8. **Quibus interemptis aurum omne recepit:** Να μετατραπεί η χρονική μετοχή σε πρόταση.
 ✍ i) Cum (Camillus) eos interemisset, aurum omne recepit.
 ii) Postquam/ubi/ut/simul/cum primum eos interemit (ή interemerat: σχολικό βιβλίο γ' λυκείου, Π 2 ii. σελίδα 106), aurum omne Camillus recepit.
9. **Aurum omne recepit:** Να γίνει η ενεργητική σύνταξη παθητική.
 ✍ Aurum omne a Camillo receptum est.
10. **Quod (=aurum) illic appensum civitati nomen dedit:** Να μετατραπεί η αιτιολογική μετοχή appensum σε δευτερεύουσα πρόταση.
 ✍ i) Quod/quoniam/quia id (aurum) appensum est civitati nomen dedit (αντικειμενική αιτιολογία)
 ii) Quod/quoniam/quia id (aurum) appensum esset civitati nomen dedit (υποκειμενική αιτιολογία)
 iii) Cum id (aurum) appensum esset civitati nomen dedit (η αιτιολογία παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα εσωτερικής, λογικής διεργασίας)
11. **Quod illic appensum civitati nomen dedit:** Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική.
 ✍ Nomen auro (απρόθετη αφαιρετική ποιητικού αιτίου) illic appenso civitati datum est.
12. **Post hoc factum...unde tamen rogatus reversus est:** Να μετατραπεί η μετοχή rogatus σε δευτερεύουσα πρόταση.
 ✍ i) Post hoc factum...unde tamen, cum rogatus esset, reversus est.
 ii) Post hoc factum...unde tamen, postquam/ut/ubi/simul/cum primum rogatus est (ή rogatus erat: σχολικό βιβλίο γ' λυκείου, Π 2 ii. σελίδα 106) reversus est.
13. **Nam Pisaurum dicitur:** Να μετατραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική.
 ✍ Nam Pisaurum (homines) civitatem dicunt.
14. **Quod illic aurum pensatum est:** Να γίνει η παθητική σύνταξη ενεργητική.
 ✍ Quod illic (homines) aurum pensaverunt/pensavere.

15. **Post hoc factum rediit... reversus est:** Να εξαρτηθούν οι προτάσεις από τα ρήματα dicit/dixit.
- ✍ i) Sertorius dicit post illud factum Camillum in exilium redisse, unde tamen rogatus reversus sit.
 - ii) Sertorius dixit post illud factum Camillum in exilium redisse, unde tamen rogatus reversus esset.
16. **absens dictator est factus:** Να μετατραπεί η σύνταξη σε ενεργητική.
- ✍ (Populus) Camillum absentem dictatorem fecit.
17. **quod illic aurum pensatum est:** Να μετατραπεί η πρόταση σε μετοχή.
- ✍ Auro illic pensato (αφαιρετική απόλυτη)
18. **Quod illic appensum civitati nomen dedit:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα dicunt/dixerunt.
- ✍ Incolae dicunt/dixerunt id illic appensum civitati nomen dedisse.
19. **Quibus interemptis aurum omne recepit:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα dicunt και dicitur.
- ✍ i) Homines dicunt eis interemptis Camillum aurum omne recepisse.
 - ii) Camillus dicitur eis interemptis aurum omne recepisse.
20. **Brenno duce...acceperunt:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα dicit/dixit.
- ✍ i) Sertorius dicit Brenno duce Gallos...evertisse, pro quo...acceperint.
 - ii) Sertorius dixit Brenno duce Gallos...evertisse, pro quo...accepissent.
21. **Tum Camillus, qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absens dictator est factus:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα tradit/tradidit.
- ✍ i) Scriptor tradit tum Camillum, qui diu apud Ardeam in exilio fuerit propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absentem dictatorem factum esse.
 - ii) Scriptor tradidit tum Camillum, qui diu apud Ardeam in exilio fuisset propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absentem dictatorem factum esse.
22. **Pisaurum dicitur, quod...pensatum est:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα censent/censebant.
- ✍ i) Incolae censent civitatem Pisaurum dici, quod...pensatum sit.
 - ii) Incolae censebant civitatem Pisaurum dici, quod...pensatum esset.

23. **post hoc factum:** Να εκφραστεί διαφορετικά η επιρρηματική σχέση.
 ☞ *post hoc facto* (*post* = επίρρημα + αφαιρετική μέτρου/διαφοράς)
24. **Is Gallos iam abeuntes secutus est:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *tradit/tradidit*.
 ☞ *Scriptor tradit/tradidit eum Gallos iam abeuntes secutum esse*.
25. **pro quo immensam pecuniam acceperunt:** Να αντικατασταθεί ο επιθετικός προσδιορισμός από δευτερεύουσα πρόταση.
 ☞ *pro quo pecuniam acceperunt, quae immensa erat*.

ΜΑΘΗΜΑ 23

1. **Huic Arria funus ita paravit:** Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική.
 ☞ *Funus huic ita (ab Arria) paratum est*.
2. **ut ignoraretur a marito:** Να μετατραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική.
 ☞ *ut maritus funus ignoraret*.
3. **ac marito persaepe interroganti:** Να μετατραπεί η μετοχή *interroganti* στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.
 ☞ *ac marito qui persaepe interrogabat*.
4. **quid ageret puer:** Να μετατραπεί η πλάγια ερώτηση σε ευθεία.
 ☞ *Quid agit puer?*
5. **Bene quievit, libenter cibum sumpsit:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *respondit/respondebat*.
 ☞ *Arria respondit/respondebat filium bene quievisse, libenter cibum sumpsisse*.
6. **Cum lacrimae suae, diu cohibitae, vincerent:** Να μετατραπεί η μετοχή *cohibitae* σε πρόταση.
 ☞ *Cum lacrimae suae, quae diu cohibitae sunt / cohibitae erant...*
7. **occiso Scriboniano:** Να μετατραπεί η μετοχή σε πρόταση.
 ☞ i) *Cum Scribonianus occisus esset*.
 ii) *Postquam/ut/simul/ubi/cum primum Scribonianus occisus est* (ή *occisus erat*: σχολικό βιβλίο γ' λυκείου, Π 2 ii. σελίδα 106)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η ανάλυση της μετοχής γίνεται μόνο με παθητική σύνταξη, επειδή η αφαιρετική απόλυτη είναι γνήσια (το εννοούμενο ποιητικό αίτιο που συνάπτεται στη μετοχή, το *ab eis*, δε συμπίπτει με το υποκείμενο του ρήματος *Paetus*.)

8. **Arria milites orabat ut simul imponeretur:** Να μεταφερθεί στον ευθύ λόγο.

- ✍ i) *A vobis simul imponar!* (υποτακτική, παθητική φωνή)
- ii) *Milites, me simul imponite!* (προστακτική, ενεργητική φωνή)

9. **conduxit piscatoriam naviculam:** Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

✍ *Piscatoria navicula ab Arria conducta est.*

10. **Vivere filium simulabat:** Να μεταφερθεί στον ευθύ λόγο.

✍ *Filius vivit.*

11. **Arria milites orabat:** Να γίνει η σύνταξη παθητική.

✍ *Milites ab Arria orabantur.*

12. **Scribonianus arma moverat:** Να γίνει η σύνταξη παθητική.

✍ *Arma a Scriboniano mota erant.*

13. **Puer cibum sumpsit:** Να γίνει παθητική η σύνταξη.

✍ *Cibus a puero sumptus est.*

14. **Quid ageret puer:** Να γίνει παθητική η σύνταξη.

✍ *Quid a puero ageretur.*

15. **Arria dolori se dabat:** Να γίνει η σύνταξη παθητική.

✍ *Arria dolori dabatur.*

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε περίπτωση αυτοπάθειας, όπως εδώ, κατά τη μετατροπή της σύνταξης σε παθητική, παραλείπεται η αντωνυμία, το υποκείμενο παραμένει το ίδιο, ενώ το ρήμα τίθεται σε παθητική φωνή, στον ίδιο χρόνο και στην ίδια έγκλιση.

16. **Romam trahebatur:** Να γίνει η σύνταξη ενεργητική.

✍ *Romam (illi) eum trahebant.*

17. **conduxit piscatoriam...secuta est:** Να εξαρτηθεί από τα ρήματα *dicit/dixit*.

✍ *Plinius dicit/dixit Arriam piscatoriam naviculam conduxisse ingentemque navem secutam esse.*

18. **cum lacrimae suae vincerent prorumpentque:** Να συμπτυχθούν οι προτάσεις σε μετοχές.
 ✍ *Lacrimis suis vincentibus prorumpentibusque.*
 ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι υποτακτικές παρατατικού, εφόσον δηλώνουν πράξη σύγχρονη, μετατρέπονται σε μετοχή ενεστώτα.
19. **conduxit piscatoriam...secuta est:** Να συμπτυχθεί η πρώτη πρόταση σε μετοχή.
 ✍ *Arria, conductā piscatoriā naviculā (αφαιρετική απόλυτη), ingentem navem secuta est.*
 ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η οριστική ενεργητικού παρακειμένου μετατρέπεται σε μετοχή παθητικού παρακειμένου, η οποία είναι απόλυτη, αφού η σύνταξη από ενεργητική γίνεται παθητική και υποκείμενο είναι πλέον το *navicula*)
20. **Filius mortuus est:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο, σ' εξάρτηση από τα ρήματα *tradit/ tradidit*.
 ✍ *Scriptor tradit/tradidit filium mortuum esse.*
21. **paulo post:** Να εκφραστεί διαφορετικά η επιρρηματική σχέση.
 ✍ *post paulum*
 ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το *post* ως επίρρημα συντάσσεται με αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς. Ως πρόθεση συντάσσεται με αιτιατική (εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου).
22. **Non impetravit:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο, σ' εξάρτηση από τα ρήματα *tradit/ tradidit*.
 ✍ *Scriptor tradit/tradidit Arriam non impetravisse.*
23. **Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium moverat:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο, σ' εξάρτηση από τα ρήματα *tradit/tradidit* και από το *Scribonianus dicitur*.
 ✍ i) *Scriptor tradit/tradidit Scribonianum arma in Illyrico contra Claudium movisse.*
 ii) *Scribonianus dicitur arma in Illyrico contra Claudium movisse.*
24. **quid ageret puer:** Να εξαρτηθεί η πλάγια ερώτηση από το ρήμα *respondet*.
 ✍ *Ac marito persaepe interroganti, quid agat puer, respondet.*
25. **quid ageret puer:** Να μετασχηματιστεί η πλάγια ερώτηση, ώστε να δηλώνει το υστερόχρονο σε εξάρτηση από τα ρήματα *respondet/respondebat*.
 ✍ i) *Ac marito persaepe interroganti, quid acturus sit puer, respondet.*
 ii) *Ac marito persaepe interroganti, quid acturus esset puer, respondebat.*

26. **quid ageret puer:** Να μετασχηματιστεί η πλάγια ερώτηση, ώστε να δηλώνει το προτερόχρονο σε εξάρτηση από τα ρήματα *respondet/respondebat*.
 ✍ i) *Ac marito persaepe interroganti, quid egerit puer, respondet.*
 ii) *Ac marito persaepe interroganti, quid egisset puer, respondebat.*
27. **orabat ut simul imponeretur:** Να εξαρτηθεί η βουλευτική πρόταση από το ρήμα *orat*.
 ✍ *Orat ut simul imponatur.*
28. **Huic Arria funus ita paravit:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *dicit/dicebat*.
 ✍ *Scriptor dicit/dicebat illi (δοτική) Arriam funus ita paravisse.*
29. **Romam trahebatur:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *dicit/dicebat*.
 ✍ *Scriptor dicit/dicebat Scribonianum Romam tractum esse.*
30. **ut simul imponeretur (a militibus):** Να γίνει η σύνταξη ενεργητική.
 ✍ *ut milites simul eam imponerent.*

ΜΑΘΗΜΑ 24

1. **Cum P. Cornelius...venisset:** Να εισαχθεί η πρόταση με άλλο χρονικό σύνδεσμο.
 ✍ *Postquam/simul/ut/ubi/cum primum P. Cornelius venit (ή venerat: σχολικό βιβλίο γ' λυκείου, Π 2 ii. σελίδα 106).*
2. **eique ab ostio quaerenti Ennium:** Να αντικατασταθεί η μετοχή *quaerenti* από ισοδύναμη πρόταση.
 ✍ *Eique qui ab ostio Ennium quaerebat.*
3. **ancilla dixisset eum domi non esse:** Να μεταφερθεί στον ευθύ λόγο.
 ✍ *Is domi non est.*
4. **Nasica sensit...esse:** Να μεταφερθεί στον ευθύ λόγο.
 ✍ *Illa domini iussu id dixit et ille intus erat.*
 ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το απαρέμφατο *eneστῶτα* τρέπεται σε οριστική παρατατικού, γιατί το περιεχόμενο της πρότασης αναφέρεται στο παρελθόν.
5. **Accipe nunc quid postea Nasica fecerit:** Να μετατραπεί η πλάγια ερώτηση σε ευθεία.
 ✍ *Quid postea Nasica fecit?*

6. **paucis post diebus:** Να χρησιμοποιηθεί το *post* ως πρόθεση.
 ☞ *paucos post dies*
7. **Exclamavit Nasica se domi non esse:** Να μεταφερθεί στον ευθύ λόγο.
 ☞ *Ego domi non sum.*
8. **Tum Ennius indignatus:** Να μετατραπεί η μετοχή *indignatus* σε δευτερεύουσα πρόταση.
 ☞ i) *Tum Ennius, quod/quia/quoniam indignatus est / indignatus erat* (αντικειμενική αιτιολογία)
 ii) *Tum Ennius, quod/quia/quoniam indignatus esset* (υποκειμενική αιτιολογία)
 iii) *Tum Ennius, cum indignatus esset* (η αιτιολογία παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα εσωτερικής, λογικής διεργασίας)
9. **Ego non cognosco vocem tuam?** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *rogat/rogabat, quaerit/quaerebat, haud scit/haud sciebat, dubitat/dubitabat* και *nescit/nesciebat*.
 ☞ i) *Ennius rogat num ipse non cognoscat vocem illius (Nasicae)*
 ii) *Ennius rogat non cognoscatne ipse vocem illius (Nasicae)*
 iii) *Ennius rogabat num ipse non cognosceret vocem illius (Nasicae)*
 iv) *Ennius rogabat non cognosceretne ipse vocem illius (Nasicae)*
 v) *Ennius quaerit ex Nasica nonne ipse cognoscat vocem illius.*
 vi) *Ennius quaerebat ex Nasica nonne ipse cognosceret vocem illius.*
 vii) *Ennius haud scit/dubitat/nescit **an** ipse cognoscat vocem illius.*
 viii) *Ennius haud sciebat/dubitabat/nesciebat **an** ipse cognosceret vocem illius.*
10. **Visne scire quid Nasica responderit:** Να μετατραπεί σε ευθεία η πλάγια ερώτηση.
 ☞ *Quid Nasica respondit?*
11. **Homo es impudens:** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *dicit/dixit*.
 ☞ *Nasica dicit/dixit illum hominem impudentem esse.*
12. **Tu mihi ipsi non credis?** Να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο σε εξάρτηση από τα ρήματα *rogat/rogabat, quaerit/quaerebat, haud scit / haud sciebat, dubitat/dubitabat, nescit/nesciebat*.
 ☞ i) *Nasica rogat num ille (Ennius) sibi ipsi non credat.*
 ii) *Nasica rogat non credatne ille (Ennius) sibi ipsi.*